 HEDEMORA KOMMUN Skapad av: Ann-Christine Östlund Bäckehag	STYRDOKUMENT		Sida 1(5)
	Datum 2022-04-13	Diarienummer: KS 243-20 003	
	Giltighet fr o m: 2022-06-10	Senast reviderad: 2020-05-12, § 91 KS 128-22 107	
Godkänt/antaget av: Kommunstyrelsen i beslut 2022-05-17, § 54			

Riktlinje för utförande av kommunstyrelsens förstärkta uppsiktsplikt i kommunala bolag (hel- och delägt)

Dok. Kategori:	Riktlinjer
Stadie:	Gällande
Gallring:	Bevaras
Kort beskrivning:	Riktlinjen anger ramarna för utförandet av kommunstyrelsens förstärkta uppsiktsplikt över kommunala bolag (helägt- och delägt)

Riktlinje för utförande av kommunstyrelsens förstärkta uppsiktsplikt över kommunala bolag (hel- och delägt)

Bakgrund

Kommunstyrelsen ska ha en löpande uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i kommunala bolag (6 kap 1 § KL). Utöver detta har styrelsen sedan 1 januari 2013 en så kallad förstärkt uppsiktsplikt över de kommunala aktiebolagen med en korresponderande handlingsplikt (6 kap 9 och 10 §§ KL). Den förstärkta uppsiktsplikten innebär att kommunstyrelsen i årliga beslut för varje bolag ska pröva om verksamheten har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet, utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna och i övrigt förenlig med reglerna i 10 kap 3 – 5 §§ KL. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till fullmäktige om så kallade nödvändiga åtgärder. I och med den nya kommunallagen som trädde i kraft den 1 januari 2018 har det införts ett krav på offentliggörande av resultatet av kommunstyrelsens förstärkta uppsiktsplikt och möjlighet till rättslig prövning av kommunstyrelsens beslut.

Den förstärkta uppsiktsplikten bör ses mot bakgrund av att kommunägda bolag under lång tid har varit omdiskuterade i den allmänna debatten och diskussionen kring offentlig upphandling och kommunala bolag. Vilken verksamhet en kommun *får* respektive *måste* bedriva framgår av kommunallagen och i förkommande fall av speciallagstiftning. Det är endast värden av ”*kommunala angelägenheter*” som kan överlåtas till ett kommunalt aktiebolag. Det innebär att bara sådan verksamhet som kommunen får bedriva i den egna förvaltningen få bedrivas i bolagsform och att sådan verksamhet som en kommun är förhindrad att bedriva också är förbjuden att bedriva inom ramen för ett kommunalt aktiebolag. Överlåtelse av en angelägenhet som innefattar myndighetsutövning från en kommun till ett kommunalt aktiebolag får inte ske endast med stöd av kommunallagen, utan stöd för detta måste även finnas i speciallagstiftning.

Ändamål och befogenheter samt förslag till åtgärder

Det som ska granskas är ändamål och befogenheter. **Ändamål** är bolagsordningens bestämmelser om syfte och verksamhetsföremål, dvs det som faktiskt ska utföras i bolaget. Det regleras i bolagsordningen enligt 3 kap 3 § ABL. Ändamålen kan förtydligas i ägardirektiven, som ska vara preciserade. Med **befogenheter** menas de kommunalrättsliga principerna och särreglering (t ex elhandel och hyresverksamhet). **Förslag till åtgärder** kan t ex avse förtydliganden i bolagsordningen eller förändrade ägardirektiv. Det kan t ex handla om att bolaget går för långt i de kommunalrättsliga principerna, håller på med verksamheter som inte är förenliga med ändamålet eller att en fråga av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt inte har lyfts till fullmäktige, varför överväganden måste göras. Verksamhet som inte är förenlig ska t ex avvecklas, vilket kommunen kan ge direktiv till i ägardirektiven.

Ansvar för den förstärkta uppsiktsplikten och delegation

Styrelsen som helhet har ansvaret för den förstärkta uppsiktsplikten. Ansvaret för uppsiktsplikten kan inte delegeras till KS-au, utan det är en uppgift för hela styrelsen att vara delaktiga. Styrelsen ska utöva en löpande uppsikt, dvs kontinuerlig kontroll, och vidta de åtgärder som krävs. Den ska göra överväganden och fatta årliga beslut för varje enskilt bolag. Styrelsens ställningstagande ska utformas som ett beslut som är överklagningsbart. Det årliga beslutet tillsammans med styrelsens redogörelse med sammanfattning av styrelsens iakttagelser ska delges fullmäktige såsom information tillsammans

med eventuella förslag till fullmäktige att fatta beslut om nödvändiga åtgärder. Styrelsen är skyldig att ta nödvändiga initiativ för att rätta till missförhållanden, även om det krävs fullmäktigebeslut för att åstadkomma detta. Åtgärder kan även innebära att säkerställa att fullmäktiges beslut verkställs. Det är viktigt att utövandet av uppsiktsplikten dokumenteras.

Det årliga beslutet ska beslutas av styrelsen i sin helhet och styrelsen ska ha en reell möjlighet att agera. Kommunen ska påverka innan saker händer. Styrelsen kan delegera att ta fram underlag och information samt underhandsåtgärder. Principiella frågor kan inte delegeras.

Kommundirektören har i sin instruktion till uppgift att bl a hålla sig informerad om verksamheten i kommunens bolag och ansvara för samordning med kommunens förvaltningsorganisation samt ta nödvändiga initiativ bl a inom ramen för styrelsens uppsiktsplikt.

Enskild tjänsteperson kan få i uppdrag att vara kommunstyrelsen behjälplig genom att sköta den löpande uppsikten och insamling av information. Kommundirektören har här en viktig roll och ska även ha möjlighet att delegera sådana arbetsuppgifter till enskild tjänsteperson.

Beslutsunderlag för årliga beslut

Minimikrav på granskningen i utförandet av den förstärkta uppsiktsplikten är:

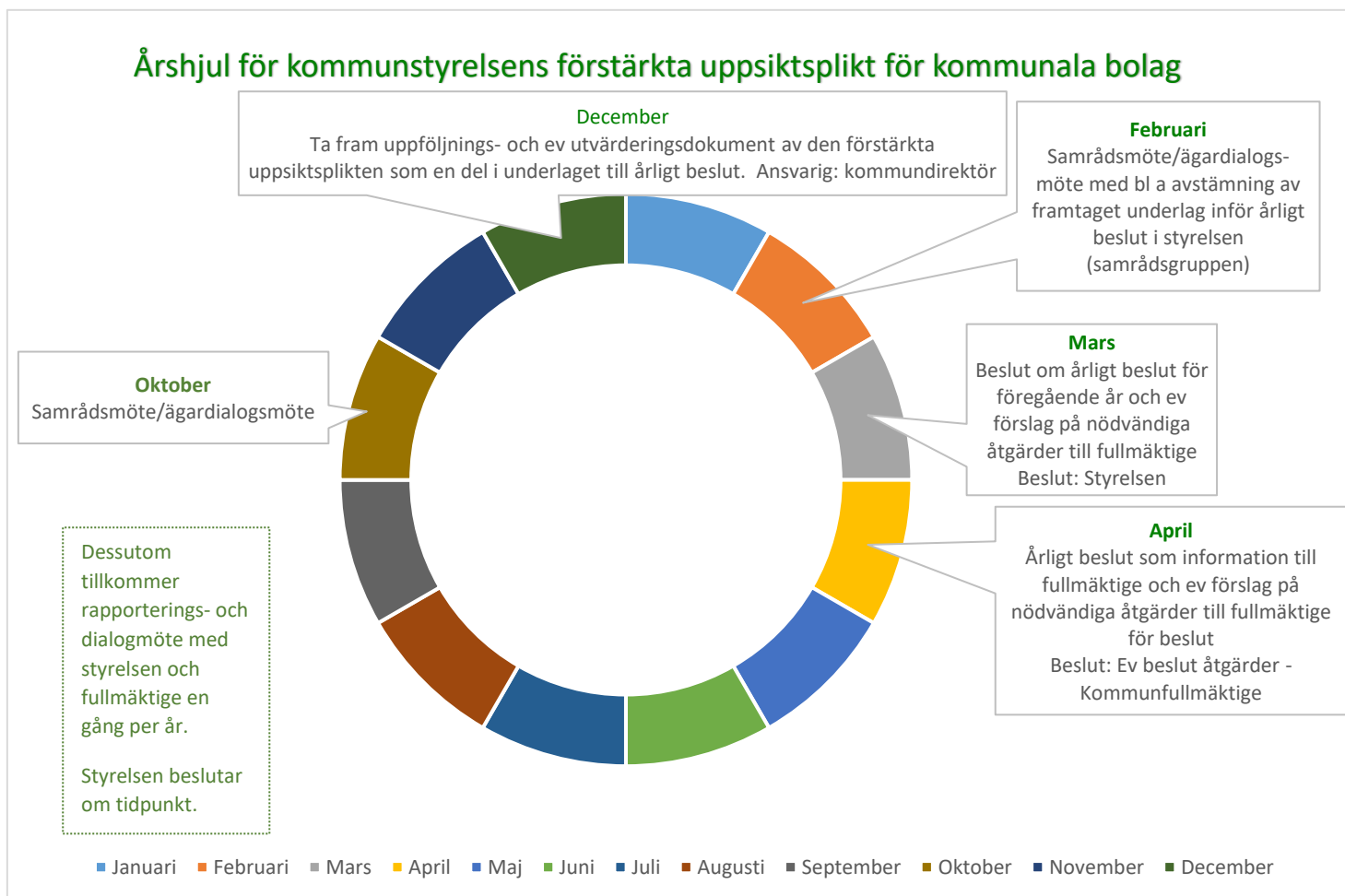
- Periodisk informationsgivning genom fysiska möten/dialoger med bolaget, stickprovsvisa granskningar, genomgång av t ex årsredovisning, delårsrapporter, affärsplan, protokoll från bolagsstämma, beslut av bolagsstyrelsen och viktigare beslut fattade av VD (genom styrelseprotokoll. Viktigare beslut fattade av VD bör anmälas till styrelsen och återfinnas i styrelseprotokollen).
- Årlig genomgång och översyn av fullmäktiges beslut om kommunalt ändamål och andra uppdrag till bolaget, bolagsordning, ägardirektiv, kommunövergripande styrdokument och andra styrdokument och VD-instruktion.
- Genomgång av lekmannarevisorernas granskningsrapporter.
- Annat, t ex rapport från allmän granskning.

När det kommunala ändamålet och de kommunala befogenheterna prövas av styrelsen måste även den associationsrättsliga tillämpningen beaktas. Styrelsens skyldighet är att göra en prövning i sak för de enskilda bolagen. Uppsiktsskyldigheten är övergripande. Kommunstyrelsen ska inte granska samtliga enskilda affärshändelser som har förekommit under kalenderåret i fråga. Endast om man får en indikation om att något är fel ska man granska även här. Granskningen ska vara tillräckligt omfattande för att möjliggöra en bedömning av om verksamheten som helhet har haft en sådan inriktning och bedrivits på ett sådant sätt att den varit kompetensenlig. Styrelsen ska även ta ställning till om de gällande styrdokumenterna för bolaget fortfarande är adekvata. I formell mening kan bolagets ledning endast styras genom bolagsordningen och genom ägardirektiv.

Årliga beslut och initiativ – Årshjul för uppsikt och uppföljning

Kommunstyrelsen ska årligen sammanfatta sina iakttagelser av uppsikten över kommunägda bolag i ett beslut (årligt beslut). I beslutet ska styrelsen ta ställning till om det kommunala ändamålet och de kommunala befogenheterna följs i bolagens verksamhet och i övrigt har följt reglerna i 10 kap 3 – 5

§§ KL. Prövningen avseende det årliga beslutet avser den verksamhet som bedrivits under föregående kalenderår.

Samrådsmöten/ägardialogsmöten mellan kommunen och varje enskilt bolag ska ske två gånger per år. Kommundirektören kallar till mötena. Deltagare vid samrådsmötena: Ordförande och VD för bolaget, kommunalråd, oppositionsråd, kommundirektör och tjänsteperson som enligt delegation ska sköta löpande uppsikt och insamlande av information (sekreterare vid mötet). Samråds- och ägardialogsmötena ska kompletteras med att respektive bolag en gång per år kommer och rapporterar och för dialog med styrelsen och fullmäktige om sin verksamhet inom ramen för den förstärkta uppsiktsplikten. Styrelsen och fullmäktige ska härmed få möjlighet att kunna ställa direkta frågor till bolagen, som en del i kommunens aktiva ägarskap och bolagsstyrning. Sekreteraren, enligt ovan, får delta vid styrelsens möte i syfte att få ta del av information som underlag för den granskning som ska utföras inom ramen för den förstärkta uppsiktsplikten.

Bolagsstyrning

Termen bolagsstyrning har inte någon exakt innebörd, men ofta brukar den avse reglerna om bolagsorganen, bolagsorganens funktioner och fördelningen av funktioner mellan dem. Det är fullmäktige som ytterst bestämmer de politiska spelreglerna i kommunen. Även om fullmäktige inte är ett bolagsorgan i det enskilda bolaget utgör dess ställningstaganden i olika politiska frågor en ram för den kommunala bolagsverksamheten. Bolagsstyrning i kommunägda bolag skiljer sig i viktiga avseenden från andra aktiebolag. I den kommunala bolagsformen måste två regelsystem beaktas – kommunallagen som gäller för kommunen och aktiebolagslagen som gäller för aktiebolaget. Centrala utgångspunkter för kommunala bolag är att verksamheten ska vara samhällsnyttig i samtal om ”affärsmässighet”, falla inom den kommunala kompetensen och förening med kraven på god

ekonomisk hushållning. Bolagsverksamheten bör samordnas med kommunens övriga verksamhet så långt det är möjligt och lämpligt för att kunna ge invånarna en god livssituation. Det primära syftet är således inte att lämna avkastning till aktieägarna (jfr 3 kap 3 § ABL). Det är därför viktigt att kommunen är en aktiv ägare, som utöver formell styrning kontinuerligt har samråd och dialog med bolagen. Genom dialog kan ägarens förväntningar på det enskilda bolaget tydliggöras och ägarens uppfattning om innebörden i bestämmelserna i bolagsordning och ägardirektiv utvecklas. Till dialogen hör bl a frågor om det enskilda bolagets förhållande till kommunkoncernen, ägarens förväntningar på verksamhet, resultat och strategiska mål. Ägaren och det bolaget bör i synnerhet samråda för att identifiera frågor som kan vara av principiell beskaffenhet eller annars större vikt på lång och kort sikt.